

Yttrande över remiss Etableringsboendelagen – Ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända (SOU 2025:35)

Er beteckning: A2025/00455

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Jönköpings län (fortsättningsvis Länsstyrelsen) välkomnar utgångspunkterna i utredningen som syftar till ett mer flexibelt och hållbart system som främjar integration av nyanlända.

Länsstyrelsen avstyrker dock flera av förslagen i betänkandet som framgår av remissvaret. Den treåriga maxgräns som föreslås för etableringsboende saknar tillräcklig grund och riskerar att bidra till sämre integration och ökad sårbarhet för redan utsatta grupper på bostadsmarknaden såsom kvinnor och barn. Länsstyrelsen anser vidare att ett villkorat etableringsboende med deltagande i etableringsprogrammet inte behövs. Länsstyrelsen avstyrker också de två nya föreslagna kriterierna för anvisning, som rör tillgången på bostäder samt förekomsten av områden kopplat till utanförskap.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att fortsatt vara den aktör som informerar och för dialog med kommunerna samt det nya uppdraget som avser uppföljning av kommunernas arbete med etableringsboenden. Länsstyrelsen önskar dock ha informationsrollen tidigare i processen.

Länsstyrelsen avstyrker slutligen förslaget om neddragning av medel till länsstyrelserna med anledning av att kommuntalsbeslutet går över till Migrationsverket.

Kapitel 8 - Fördelning av de nyanlända som får omfattas av anvisning till kommuner

8.1. Vilka kriterier ska beaktas vid fördelningen?

- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att införa kriteriet om kommunens önskemål i fördelningsmodellen och avstyrker införandet av kriterierna som rör förutsättningarna för en nyanländ att hitta bostad på den ordinarie bostadsmarknaden och förekomsten av områden kopplade till utanförskap.

Gällande kriteriet förutsättningarna för en nyanländ att hitta bostad på den ordinarie bostadsmarknaden vill Länsstyrelsen understryka det som utredningen framhåller. *En risk med att beakta bostadssituationen är att arbetsmarknadsperspektivet kan få mindre genomslag i fördelningen av nyanlända. Detta beror på att kommuner med en god arbetsmarknad ofta har en ansträngd bostadssituation och vice versa, vilket skapar en central målkonflikt. Detta kan i sin tur få negativa konsekvenser för integrationen.* Länsstyrelsen Jönköpings län har endast en gång utnyttjat möjligheten att fördela kommunal genom att beakta kommunernas förutsättningar att tillhandahålla bostäder. Det är svårt att göra det eftersom tillgången till exakt statistik saknas, och då en större del av kommunerna uttrycker att de har bostadsbrist. Länsstyrelsen anser att förfrågan om önskemål av lägre eller högre kommunal är ett mer lämpligt verktyg. Länsstyrelsen vill vidare betona att det ska vara fortsatt fokus på arbetsmarknadsperspektivet vid fördelningen av nyanlända. Enligt olika utredningar är arbetsmarknadsförutsättningar den avgörande faktorn för nyanländas långsiktiga integration.

Gällande kriteriet förekomsten av områden med problem kopplat till utanförskap lyfter utredningen att det inte finns ett lämpligt och transparent statistiskt underlag tillgängligt. Även om ett sådant skulle kunna tas fram anser Länsstyrelsen att kriteriet med utanförskapsområden inte ger helhetsbild då det finns kommuner med god integrationspotential som ändå har områden med socioekonomiska utmaningar.

Sammanfattningsvis bedömer Länsstyrelsen att det är oklart i vilken utsträckning nya kriterier om förutsättningar att hitta en bostad på den ordinarie bostadsmarknaden respektive förekomst av områden

med problem kopplat till utanförskap kommer att påverka fördelningen av nyanlända eller medverka till bättre integration. Att Boverket träder in som en ny aktör i fördelningsprocessen kan dock bidra till nya samverkansytor med myndigheten och kunskapsöverföring mellan områdena integration, bostadsförsörjning och utanförskap, vilket kan ha positiva mervärden utöver fördelningen av nyanlända.

8.4.4 Justering av utfallet från fördelningsmodellen efter kommunernas önskemål

- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att länsstyrelserna får i uppdrag att sammanställa kommunernas önskemål och informera Migrationsverket om önskemålen.
- Länsstyrelsen avstyrker förslaget att Migrationsverket informerar länsstyrelserna och kommunerna om det preliminära utfallet från fördelningsmodellen och takmodellen. Länsstyrelsen föreslår att ansvaret tillfaller länsstyrelserna och regleras i etableringsboendeförordningen.

Utredningen föreslår att länsstyrelserna ska ansvara för att sammanställa de önskemål som kommunerna anger gällande hur många nyanlända de önskar få anvisade under året. Denna uppgift anses lämplig för länsstyrelserna eftersom de redan har en central roll i mottagandet av nyanlända. Att länsstyrelserna sammanställer kommunernas önskemål ligger också i linje med den nuvarande ordningen där länsstyrelserna har en liknande central roll vid fördelningen av anvisningsandelar för ensamkommande barn och fördelningstal för personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet. Detta uppdrag leder till en bättre helhetsbild och fortsatt bra dialog med kommunerna.

Utredningen föreslår dock att Migrationsverket informerar kommunerna om preliminär fördelning av kommunal vilket länsstyrelserna gör idag. Trots att kommuntalsbeslutet föreslås gå över till Migrationsverket anser Länsstyrelsen att det finns större vinster och tydlighet om länsstyrelserna får ett samlat informations- och dialoguppdrag. Länsstyrelserna har, som statens representant

gentemot kommunerna, en viktig och uttalad roll i dialogen med kommunerna, inte endast i processen kring kommunal, utan även gällande anvisnings- och fördelningstal. Efter beslutade kommunal är tanken att länsstyrelserna fortsätter dialogen och följer upp kommunernas beredskap och kapacitet. Att Migrationsverket får ansvaret att beräkna och besluta om kommunal, samtidigt som länsstyrelserna har informations- och dialogansvar, skapar bättre förutsättningar för en tydlig och sammanhållen process. Detta bör regleras i etableringsboendeförordningen.

8.4.5 Beslut om kommunal

- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att ge Migrationsverket mandat att fatta beslut om kommunal då de redan fattar beslut om anvisningstal och fördelningstal samt att avveckla länstalen.

Det är dock viktigt att påpeka att Länsstyrelsens uppdrag om att fatta kommunal har lett till en tät dialog med kommunerna och större förståelse för de lokala och regionala utmaningarna. Därför är det positivt till att länsstyrelserna får ett konkret uppdrag att fortsättningsvis informera och föra dialog med kommunerna. Det är viktigt att länsstyrelserna kommer in så tidigt som möjligt i fördelningsförfarandet.

Kapitel 9 – Anvisningsförfarandet

9.7 Länsstyrelsen ska föra dialog med kommunerna för att främja mottagandet

- Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om att länsstyrelserna ska föra dialog med kommuner i länet med syfte att främja kommunernas planeringsförmåga att ta emot och ordna en bostad för de nyanlända som får omfattas av anvisning.

Kapitel 10 – Etableringsboende

10.1 En skyldighet för kommuner eller en rättighet för nyanlända?

- Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag att nyanlända ska ha rätt till etableringsboende.

10.2.1 Anvisningskommunen får inte ordna ett etableringsboende i en annan kommun

- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

10.2.3 Det bör inte regleras var i anvisningskommunen ett etableringsboende får lokaliseras

- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

Det är väldigt komplext att reglera var i anvisningskommunen ett etableringsboende får lokaliseras. Länsstyrelsen ser det som viktigt att kommunerna själva får möjlighet att planera mottagandet av nyanlända efter sina egna lokala förutsättningar. Det skapar flexibilitet och större inflytande för kommunerna.

10.3 Nyanlända har en tidsbegränsad rätt till etableringsboende

- Länsstyrelsen avstyrker förslaget om en tidsbegränsad rätt till etableringsboende på max tre år. Länsstyrelsen föreslår att en nyanländ i stället ska ha rätt till etableringsboende i minst tre år och att barnfamiljer alltid erbjuds permanent boende.

Länsstyrelsen bedömer att utredningens förslag skapar otrygghet för nyanlända personer, vilket kan påverka deras etablerings- och integrationsprocess. Utredningen konstaterar, genom att lyfta fram forskning och rapporter, att ett tryggt boende skapar större möjligheter till integration. Ändå väljer utredningen att följa direktivets linje och föreslå en skyldighet för kommunerna att tillhandahålla etableringsboende på max tre år. Förslaget går emot

individens rätt till bostad och riskerar att påverka främst kvinnor och barnfamiljer. Barnfamiljer ska alltid ha rätt till permanenta boendelösningar. Barn på flykt har redan erfart uppbrott och otrygghet och behöver därför komma till en trygg plats med möjlighet till kontinuitet i skolgång.

I vissa kommuner kan den föreslagna tidsbegränsningen på tre år innebära att kommunen erbjuder boende under en längre tidsperiod än de gör idag. Men i hälften av landets kommuner, som redan idag ordnar permanenta boendelösningar, kan maxgränsen på tre år innebära en försämring och utredningen pekar på risken att treårsgränsen blir normerande även för de kommuner som tidigare erbjudit långsiktiga boendelösningar. Länsstyrelsen föreslår därför i stället att en nyanländ har rätt till etableringsboende i minst tre år med möjlighet till längre boendelösning. På det sättet skapas en likvärdighet i systemet och en möjlighet även för de kommuner som vill erbjuda mer långsiktiga boendelösningar, genom exempelvis tillsvidarekontrakt.

Väljer regeringen ändå att gå vidare med förslaget om etableringsboende på max tre år är det viktigt att det tydligt framgår av regelverket att kommunerna har fortsatt möjlighet att erbjuda nyanlända ett boende som sträcker sig längre än de tre åren.

10.6.2 Om den nyanlände inte aktivt bidrar till sin etablering i arbets- och samhällslivet

- Länsstyrelsen avstyrker förslaget om att etableringsboendet ska vara villkorat genom att den nyanlände aktivt bidrar till sin etablering i arbets- och samhällslivet.

Utredningen föreslår att en nyanländ som inte aktivt bidrar till sin etablering ska förlora rätten till sitt etableringsboende. Personer som inte deltar i etableringsprogrammet utan godtagbara skäl riskerar att bli av med sin etableringsersättning. Blir de av med sin ersättning riskerar de att bli av med sitt boende då de inte kan betala sin hyra. En förlorad inkomst borde vara incitament i sig för att delta i programmet. Vi ser därför förslaget som obehövligt. Kommunerna får med förslaget ett större ansvar att följa upp individerna och därmed ökar kostnaderna för samhället. Om en nyanländ blir av med sitt boende behöver kommunerna ändå stötta individen att hitta en bostad.

Kapitel 11 – Förslag om stöd, information och uppföljning

11.3 Länsstyrelsen ska följa upp kommunernas ansvar för att ordna etableringsboende

- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget men föreslår att länsstyrelsen uppdrag regleras i etableringsboendeförordningen i stället för i förordning (2016:1363) om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare.

Länsstyrelsens uppföljningsansvar gällande etableringsboende bör regleras i 4 kap. etableringsboendeförordningen. Därigenom knyts det uppföljande uppdraget av etableringsboende på ett tydligare sätt till länsstyrelsens uppdrag i samma förordning om att föra dialog om kommunernas planering för att ta emot och ordna en bostad.

Förordningen (2016:1363) om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända bör även fortsättningsvis ange den bredare inriktningen för länsstyrelsen uppdrag, vilket ger utrymme och flexibilitet att över tid anpassa länsstyrelsens uppföljning av kommunernas mottagande utifrån nationella prioriteringar och regionala behov.

Kapitel 18 - Konsekvensutredning

18.7.3 Länsstyrelserna

- Länsstyrelsen anser inte att den föreslagna finansieringen till länsstyrelserna är tillräckligt motiverad. Länsstyrelsen avstyrker minskningen av anslaget med 30 mnkr.

För att finansiera länsstyrelsens uppdrag föreslår utredningen ett minskat anslag på grund av "minskad roll och insats i bosättningsssystemet". Länsstyrelsens roll minskar inte, den ökar med utredningens förslag. Det enda som förändras är Länsstyrelsens beslutsmandat gällande kommunalen. Länsstyrelsens roll innebär

ökad samverkan och samråd med statliga verk och SKR vid framtagande, utvärdering och revidering av fördelningsmodellen och takmodellen för anvisning av nyanlända. Det innebär också större arbete vid uppföljning av kommunernas beredskap, kapacitet och organisering av insatser, inklusive ansvaret för att ordna etableringsboende. Arbetet innebär möten på nationell och regional nivå, information till kommunerna, uppföljning och erfarenhetsutbyte via olika nätverk gällande etableringsboende och integrationsinsatser, enkätundersökningar gällande beredskap och kapacitet och specifikt etableringsboendena samt rapportering med fokus på hur den nya etableringsboendelagen fungerat.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Brittis Benzler med integrationsutvecklare Giovanni Rojas som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.